AXBOROTNI JAMIYATDA TUTGAN O‘RNI

Eshxujayeva Nazokat Nodir qizi
Tel: +998 94 671 91 07, Email: nazokatnodirovna7@gmail.com
Umarjonova Durdona G‘ulomjon qizi
Tel: +998 95 616 61 07, Email: umarjonovadurdona406@gmail.com
Yusufjonova Gavhar Husniddin qizi
Tel: +998 93 060 27 28
Mahkamov Doston Shokir o‘g‘li
Tel: +998 99 605 13 01, Email: mahkamovbk@gmail.com
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti, logopediya yo‘nalishi talabalari

Kalit so’zlar: *Mediasavodlik,axborot,jamiyat,internet,tanqidiy fikrlash,feyk (yolg’on) xabar.*

Axborotlashgan jamiyat" tushunchasi XX asrning ikkinchi yarmida paydo bo‘lgan. Uning asosiy nazariyotchilaridan biri Garvard universiteti professori Daniel Bell hisoblanadi. U o‘zining postindustrial jamiyat nazariyasida axborotni jamiyatning asosiy strategik resursi sifatida ko‘rsatgan.

Axborot — inson hayotining ajralmas qismi va uning turlari : Zamonaviy dunyoda axborot nafaqat ma’lumot, balki hayot sifati va xavfsizligini belgilovchi asosiy vositadir. Uning turlari jamiyatning barcha jabhalari bilan uzviy bog‘langan:

Ijtimoiy va madaniy turmush: Axborot insonlarning bir-biri bilan muloqot qilish, an’analarni o‘rganish va madaniy merosni saqlash usullarini o‘zgartirdi. Bugungi kunda madaniy hayot raqamli platformalar orqali boyib bormoqda (virtual muzeylar, onlayn konsertlar).

Siyosiy va iqtisodiy uzviylik: Siyosiy maydonda axborot davlat va xalq o‘rtasidagi ko‘prikdir. Iqtisodiyotda esa u "asosiy valyuta"ga aylandi. Bozor tahlili, aksiyalar narxi va iste’molchi talabi faqat axborot oqimi orqali boshqariladi.

San’at, sport va ma’naviyat: Ushbu sohalar axborotlashgan jamiyatda yangi nafas oldi. Sport musobaqalarining onlayn translyatsiyasi, san’at asarlarining raqamli nusxalari inson ma’naviyatini yuksaltirishga xizmat qilmoqda. Xabar, ma’lumot, bitim va shartnomalarning yangi formati.

Bitim va shartnomalar: Qog‘ozbozlikdan raqamli hujjat aylanishiga o‘tildi. Elektron raqamli imzo va smart-kontraktlar (aqlli shartnomalar) bitimlarning xavfsizligini va tezkorligini ta’minlamoqda. Bu esa tadbirkorlik va xalqaro savdo aloqalarini jadallashtirmoqda. Elektron bitimlarning huquqiy kuchi: Hozirgi kunda masofadan turib tuziladigan bitimlar (e-commerce) iqtisodiyotning tayanchiga aylandi. Bu nafaqat vaqtni tejaydi, balki bitimlarning transchegaraviy (xalqaro) imkoniyatlarini kengaytiradi. Ommaviy axborot vositalari: Gazeta va jurnallar Garchi internet

rivojlangan bo‘lsa-da, bosma va elektron OAV hamon o‘z ahamiyatini yo‘qotgani yo‘q: Gazeta va jurnallar bugun an’anaviy ko‘rinishdan multimedia formatiga o‘tdi. Ular jamiyatdagi muammolarni olib chiqish, ijtimoiy nazoratni o‘rnatish va aholining huquqiy savodxonligini oshirishda asosiy quroldir. An’anaviylik va zamonaviylik sintezi: Ularning mobil ilovalari,telegram kanallari va veb-sahifalari tezkorlikni ta’minlasa,bosma nashrlari chuqur tahliliy (long-read) materiallar berish orqali jamiyatning intellektual darajasini saqlab turibdi. Bugun gazeta va jurnallar faqat bosma nashr emas. Ularning mobil ilovalari, telegram kanallari va veb-saytlari tezkorlikni ta’minlasa, bosma nashrlari chuqur tahliliy (long-read) materiallar berish orqali jamiyatning intellektual darajasini saqlab turibdi.Ular axborot oqimidagi ma’lumotlarni tekshirib (fact-checking), xalqqa xolis axborot yetkazish orqali ijtimoiy barqarorlikni saqlaydi. OAV axborotni shunchaki tarqatmaydi, balki uni tahlil qiladi va jamiyatda ma’lum bir mafkuraviy, ma’naviy muhitni shakllantiradi.

Ta’lim tizimi axborot texnologiyalari bilan eng ko‘p integratsiyalashgan sohadir: Pedagogik texnologiyalar axborot oqimi bilan boyitildi. Masofaviy ta’lim, elektron darsliklar va sun’iy intellekt asosidagi o‘qitish tizimlari bilim olishni individual va ochiq qildi. Axborot oqimi va axborot madaniyati tendensiyalari.Axborot oqimi shunchalik kuchliki, inson uni qabul qilib ulgurmasligi mumkin (axborot yuki).Axborot madaniyati — bu shunchaki kompyuterni bilish emas, balki axborotni izlash, saralash, tanqidiy baholash va undan etik normalar asosida foydalanish san’atidir. Zamonaviy tendensiya – axborotni shaxsiylashtirish vauning xavfsizligini taminlashga qaratilgan.

Kelajak tendensiyalari

Axborotlashgan jamiyat — bu shunchaki taraqqiyot emas, balki inson hayotining barcha sohalari tubdan o‘zgarishi demakdir. Axborot madaniyatini shakllantirish, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli texnologiyalarning inson ruhiyatiga ta’sirini PubMed Central kabi manbalar doimiy o‘rganib boradi, chunki bu jarayon ham foydali, ham xatarli tomonlarga ega. Xulosa qilib aytganda, axborotni to‘g‘ri boshqarish millatning iqtisodiy va ma’naviy qudratini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bell, D. The Coming of Post-Industrial Society. New York: Basic Books, 1973. UNESCO. Social transformation in an information society: rethinking the framework. Unesco Digital Library.
2. ScienceDirect. Causes, consequences, and strategies to deal with information overload. ScienceDirect.com
3. PubMed Central. Social Media and Mental Health: Benefits, Risks, and Opportunities. PMC (.gov)
4. G‘ulomov, S. S. Axborot tizimlari va texnologiyalari. Toshkent, 2021. O‘zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to‘g‘risida"gi